

Oponentský posudok habilitačnej práce

Uchádzač: ThDr. Dávid Benka, PhD.

Názov práce: Čo s človekom!?

Podnázov: Biblicko-teologický príspevok k starozmluvnej antropológii na príklade výrokov o človeku ako *imago Dei*

Názov odboru habilitačného konania a inauguračného konania: evanjelická teológia

Oponent: doc. Dr. Petr Chalupa, Th.D.

Osnova posudku:

1/ Aktuálnosť zvolenej témy

Biblická antropológia – v nadpisu formulovaná slovy *Čo s človekom!?* – je veľmi aktuálnou témou, ktorú sa venujú posledné dve štúdie predloženého souboru habilitačných prác. S týmto témom viacmenej súvisí i tematika kánonu, polyfonie a dialogičnosti biblických textov, ktorými sa autor zaoberá v prvých troch štúdiách.

2/ Zvolené metódy spracovania

V úvodnom komentári (s. 8) autor tvrdí: „Predložené práce nie sú exegetickými štúdiami, i keď z exegézy vychádzajú.“ Zejmäna posledný článok *Človek ako Boží obraz: esencia alebo funkcia?* je ovšem exegetickou štúdiou par excellence. Tuto štúdiu lze právom považovať za *biblicko-teologický príspevok k starozmluvnej antropológii*, pretože teprve zo solidne provedenej exegezy lze vyvozovať príspevky k biblickej teológii.

3/ Spracovanie teoretickej a empirickej časti

Nakolík lze v biblických vedách uvažovať o empirii zúštvá otázkou, ktorou je treba riešiť jindy a jinde. Každopádne teoretické spracovanie rôznych koncepcií, ktoré sa v biblickej vede objavujú v súvislosti s pojednávanými témami, je vynikajúce.

4/ Formálna stránka

Formálna stránka je veľmi dobrá nejspíš i preto, že odpovedá požiadavkám vydavateľov jednotlivých článkov na úpravu textu i požiadavku na nezbytnosť komentára u habilitačnej práce, ktorá je souborom prác.

5/ Originálny prínos práce

V prvej štúdiu – Písmo ako kánon. Niekoľko podnetov z diskusie o biblickej kánone a jeho význam pre výklad Písma. *Teologická reflexe* XVII, č. 2 (2011), 164 – 176 – je nepochybnou hodnotou záverečné propojenie pojednávanej teórie kánonu s praxí: pojem kánon má svoj konkrétny a praktický dosah, nie je len normatívnou zbierkou posvätných spisov, ale aj hermeneutickou veličinou, ktorá podnecuje a pozýva prostredníctvom Ducha Svätého veriace spoločenstvá a kazateľov k formulovaniu neustále aktuálnej zvesti Slova Božieho v službe cirkvi (s. 24).

Druhá studie – Dialogickosť biblického textu. Od mnohohlasnosti k dialógu hlasov. Úvahy k pochopeniu Písma svätého. Původně: Von Mehrstimmigkeit zum Dialog der Stimmen. Überlegungen zur Wahrnehmung der Heiligen Schrift. In: *Partnerschaft, Freundschaft, Dialog*. Münster: LIT Verlag, 2016. 61–72 – se opírá o koncepciu literatury ruského jazykovedce M. M. Bachtina a odhaluje dialogickú funkciu Písma. Prínosom pro exegezu je zde takzvaná polyfonní jednota, podle které odlišné hlasy nemusí vést k disonanci, ale vytvářejí dialogický potenciál (srov. s. 30).

Ve třetí studii – Mnohohlasnosť a autorita biblického textu. Původně: Polyphonie des Textes und Autorität der Schrift. In: *Säkularität und Autorität der Schrift*. Leipzig: Evangelische Verlangsanstalt, 2015, s. 11–29 – aplikuje autor Bachtinův koncept polyfonní jednoty různých hlasů na vznikání kánonu biblických spisů. Tato aplikace umožňuje rozpoznat, jaká autorita byla v postupných fázích vzniku připisována jednotlivým součástem rozrůstající se sbírky biblických spisů.

Čtvrtá studie – Je člověk stvorený ako dobrý? Boh prehliadol a dohliadol, že ľudstvo malo byť dobré. Původně: And God Overlooked and Oversaw that Humanity Was Supposed to Be Good. In: *And God Saw That It Was Good (Gen 1:20) : The Concept of Quality in Archaeology, Philology and Theology*. Münster: LIT Verlag, 2020, 9 – 17 – skvěle analyzuje biblické texty, které se věnují pozitivnímu či negativnímu hodnocení stvořeného člověka, a to prvotně v rámci takzvaného kněžského spisu a potom i s ohledem na souvislosti v kánonu celého Písma.

V páté studii – Človek ako Boží obraz: esencia alebo funkcia? Človek ako Boží obraz z pohľadu Knihy Genezis. Biblicko-teologické poznámky k predstave *imago Dei* v Starej zmluve/Hebrejskej biblii. In: Belanji–Biela, Adriána, Neština, Marek (eds.), *Imago Dei ako teologický a filozofický pojem*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2024 – hľadá autor odpovedi na otázku, zda biblické pojetí člověka jako Božího obrazu vyjadřuje podstatu člověka nebo spíš jeho funkci. Autor se nejprve věnuje staroorientálním představám, které biblické pojetí jistě v mnohém ovlivnily, a to zejména konceptem reprezentativní funkce krále zobrazení. Ovšem proroci Izaiáš a Ezechiel jsou známí svou neúprosnou kritikou vytváření jakéhokoli zobrazování Boha. Autor bere v úvahu bezprostřední literární kontext stvoření v kněžském spisu (důkladnou analýzou klíčových pojmů i slovních vazeb s odkazy na nejnovější literaturu) a jeho ohlasů v takzvaných pradějinách, zejména v Gn 5,1-3 (*imago Dei* jako zmocnění, odlišující člověka od ostatních tvorů) a Gn 9,1-7 (revize stvořitelského řádu). Zabývá se interakcí nekněžského konceptu stvoření člověka v Gn 2-3 (člověk jako živá bytost, schopnost rozlišovat dobro a zlo) a nabízí závěrečnou syntézu.

6/ Literatúra, citácie

Použitá literatúra je uvedena ke každému článku zvlášť. Ocenit je treba zejména skutočnosť, že autor excelentne pracuje s cizojazyčnou literatúrou (zejména v angličtině a němčině) a uvádí i nejnovější díla, která se týkají jeho témat. Recenzent upozorňuje pouze na 2 tituly, které unikly jinak skvělé autorově pozornosti: Heller, Jan. *Člověk - pastýř stvoření*. Praha: Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském, 2002. Pápežská biblická komisia. *Cože je člověk_Sprievodca biblickou atropológiou*. Spolok svätého Vojtecha, 2022 (původně 2019).

7/ Originalita, písomné hodnotenie (na základe protokolov o kontrole originality)

Poměrně vysoké procento citací (12,22 %) v *Protokolu o kontrole originality* vyjadřuje většinou překryv některých pasáží s autorovými již dříve publikovanými texty. Je celkem pochopitelné, že autor cituje v článku *Dialogickosť biblického textu* (2016) své dřívější dílo *Mnohohlasnosť a autorita biblického textu* (2015). V souboru studií, předložených jako habilitační práce, působí ovšem divně, když čtenář narazí na s. 39 na takřka tentýž text, který už četl na s. 29. Sám autor se k jevu zvanému intertextualita vyjadřuje na s. 41: ... *Kristeva niekoľko rokov po zavedení pojmu intertextualita od neho upustila pre jeho inflačné a nekonkrétne používanie a nahradila ho termínom transpozícia*. Přestože si autor uvědomuje,

že jednou z nevýhod habilitační práce ve formě několika studií je případné opakování a duplicity (s. 115), právě v případě habilitačního spisu působí nevhodně, když se transponuje tak velké množství textu.

8/ Zhodnotenie a otázky

Po celkovém vyhodnocení celého souboru habilitandových prací lze odpovědně konstatovat, že toto dílo splňuje podmínky pro habilitační práci.

Autor přiznává na s. 12: *Pri preklade štúdií publikovaných v anglickom a nemeckom jazyku bola využitá služba technológie DeepL. Výsledné preklady následne revidoval a upravil habilitant.* Je skutečně třeba, aby si autor nechal překládat svůj vlastní text pomocí (byť výborného) překladače a zůstala mu pak jen revize a úprava?

Nemohly být články, publikované v angličtině a němčině, ponechané v těchto jazycích, zejména když podle Vnútorného predpisu č. 7/2014 Univerzity Komenského v Bratislave *Zásady habilitačného konania o udelenie titulu docent a vymenúvacieho konania za profesora na UK v Bratislave* čl. 1, odst. (4) Habilitačnú prácu možno predložiť po súhlase predsedu VR fakulty aj v cudzom jazyku. Zhrnutie habilitačnej práce je v slovenskom jazyku (navíc má fakulta akreditované doktorské studium *evanjelické teológie* v angličtině)?

9/ Odporúčanie komisii na obhajobu

Podle *Vyhlášky MŠ SR č. 246/2019 Z.z. o postupe získavania vedecko-pedagogických titulov alebo umelecko-pedagogických titulov docent a profesor* §1, čl.(3), písm. c) může uchazeč předložit habilitační práci mimo jiné jako *súbor publikovaných vedeckých prác doplnený komentárom* (formulaci přebírá i Vnútorný predpis č. 7/2014 Univerzity Komenského v Bratislave *Zásady habilitačného konania o udelenie titulu docent a vymenúvacieho konania za profesora na UK v Bratislave* čl. 1, odst. (3), písm. c). Autorův komentář se však omezuje na pět a půl strany *Úvodného komentára* (v něm na stranách 7-12 stručně charakterizuje jednotlivé následující studie) a na jednu stránku s nadpisem *Na miesto záveru* (s. 115). Zmínce o pracích doplněných komentářem ve *Vyhlášce* lze zajisté rozumět v různém smyslu. Oponent by však očekával komentář poněkud rozsáhlejší, i když si uvědomuje, že komentovat vlastní dílo je daleko obtížnější než takové dílo sepsat. Při obhajobě by uchazeč mohl svůj komentář k uvedeným pracem rozšířit.

Při obhajobě by autor mohl na základě svého výroku v části *Na miesto záveru* na s. 115 – *...takáto zbierka môže poskytnúť určitý prehľad a byť dokladom vývoja vedeckého a odborného rozmyšľania autora* – podrobněji a konkrétněji rozvinout, v jakém smyslu jsou předložené studie dokladem jeho vědeckého vývoje.

V Olomouci dne 2. 4. 2024

Podpis